

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznaniła se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 41.

V Mariboru 8. oktobra 1868.

Tečaj II.

Interpelacija ali vprašanje

poslancev slovenskih kmetijskih okrajev do c. k. vladnega
zastopnika v dež. zboru štajarskem.

C. kr. okrajni poglavar v Ljutomeru je 20. sept. t. l.
št. 7/pr. učitelju I. (1., 2., 3., 4. razreda) tamkajšne ljudske
šole ta-le ukaz dal:

"Po ukazu c. kr. namestniškega prvosedništva graškega
8. sept. 1868, št. 1950/pr. se Vam to-le naznanja;

Ker ima šola v Ljutomeru v svoji lastnosti kot farna
glavna šola naloženo, učence izuriti, da so nemškega jezika
v govoru in pismu toliko zmožni, da morejo v gimnazijo ali
v realko vstopiti, zato je neobhodno potrebno, da se že v
treh spodnjih razredih zraven izpopolnjenja v slovenskem
materinem jeziku tudi na nemški jezik dostojen obzir
jemlje. Pri tem se ima za podlago rabiti učna osnova, ki
je predpisana za slovensko-nemške šole, in tiste šolske knjige,
ki so v tej osnovi naznamovane.

V prvem razredu se rabi v razgovoru med učiteljem in
učencem, da se razumeta, materin jezik. V drugem razredu
stopi počasi tudi nemški jezik kot učni jezik na mesto. V
tretjem razredu se rabi že največ nemški, v četrtem samo
nemški jezik kot učni jezik.

Na te določbe, katerih se boste imeli ostro držati, opo-
minja se vas v imenu vis. c. kr. namestniškega predsedni-
štva. Pristavlja se, da, ako boste temu vkljub zanemarjali
učenje nemškega jezika nasproti obstoječim zapovedim, mo-
rate si nastopke takega vaši dolžnosti nasprotnega
ravnjanja sami sebi pripisati."

Ob enem zvemo, da c. kr. okrajno poglavarstvo v Lju-
tomeru slovenskih vlog ne rešuje več slovenski, kakor je
prejšnje tamkajšnje okrajno poglavarstvo delalo, temuč nem-
ški. Temu malo obzirnemu, da celo razdražljivemu postop-
panju, ki je splošno nevoljo zbudilo, in je dalo povoda od-
važnim in določnim protestom, stavljamo paragraf 19. držav-
nih osnovnih postav o splošnih pravicah državljanov, ki se
glasi: "Vsi narodi v državi so enakopravni, in vsak narod
ima nedotekljivo pravico za obranitev in gojitev svoje narod-
nosti in svojega jezika. Jednakopravnost vseh deželnih je-
zikov v šoli in uradu in v javnem življenju država priznava.
V deželah, kjer prebiva več narodov, naj se javna učilišča
tako uravnajo, da brez rabljenja posilstva za nau-
čenje drugega deželnega jezika, vsak teh narodov dobi po-
trebne pripomočke za izobraževanje in razvoj v svojem jeziku".
In ako premislimo, da se kakor znano, s poznejšimi zakoni
prejšnji, kateri so s temi v nasprotju, obveljavljeno, vidi se
nam kakor da bi bilo "ravnjanje soper dolžnost" na strani
vladnih organov, ne na strani učiteljev.

Nočemo se spuščati v to, ker smo že dostikrat povedali
in v zavračanje navideznih razlogov, ki se nahajajo v ome-
njenem ukazu. Samo temu hočemo vgovarjati, da bi imela
imenovana šola samo nalogo, svoje učence za omenjene
srednje učilnice pripravljati, in opominimo, da bi se celo ta
stranski namen dal doseči, ne da bi se cela šola ponemčila;
na dalje, da bi se morale po postavi, na katero smo se skli-
cevali, pač one više učilnice posloveniti ne pa ljudske šole
ponemčiti. Opominimo, da bomo videli le pomanjkanje vi-
šega razumnega razsvitljenja in dobre volje na strani vis.

vlade, ako bi se morda sklicevala na ravno nasprotno, na-
ravnemu in pozitivnemu zakonu nasprotno, vsled ponemče-
vanja urada umetno izrojene želje posameznih neizobraženih
ali samopridnih manjšin.

Dovoljujemo si po tem takem c. k. gospoda vladnega
zastopnika vprašati:

Ali je visoke vlade volja, omenjeni ukaz oporeči in ali,
in koliko je volja slovensko narodnost v šoli in uradu varo-
vati, spoštovati in podpirati, da jej bode vsakakor prilika
in priložnost dana, svojo pritožbo o kvarjenju in zanemarstvu
svojih naj sveteljih pravic pred naj viši prestol položiti.

V Gradcu 29. sept. 1868.

Dr. Vošnjak. M. Herman. Dr. M. Prelog. Lipold.
Lenček. Rak.

Protest,

kterega je vložil vseh osem županov Ljutomerske okolice
proti vpeljanju nemškega učnega jezika posebno v 3.
in 4. razredu v ljutomersko glavno šolo.

Protest se glasi od besede do besede tako-le:

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo!

Z dopisom od 20. septembra 1868, šte. 7 pr. na vse
štiri učitelje ljutomerske glavne šole naznanja c. kr. okrajno
glavarstvo, da je visoko c. kr. namestništvo v Gradcu z od-
pisom 8. septembra 1868, šte. 1940 pr. opiraje se na želje
ljutomerske občine in drugih kmečkih občin odločilo, da bi
se v njej naši otroci nemščine naučili, da bi potem laglje
po gimnazijah in realkah izhajali.

Da bi mi takega kedaj želeli ali celo izrekli, tega nas
Bog obvari, ker sami sebi nočemo krivice delati. To je že
v obče dognana reč in tako jasna, da jo celo mi prosti
kmetje brez vsega truda lahko zapopademo, da pravi na-
men ljudske in glavne šole je ta, da se otrok v njej kaj do-
brega in koristnega za pozneje djansko življenje nauči, ne
pa da se z učenjem tujega jezika blagi čas trati in po ne-
potrebne dušne moči morijo. Da bi se pa naši otroci kaj
dobrega in koristnega za pozneje življenje naučiti mogli, po-
trebno je, da je učni jezik v vseh štirih razredih tukajšnje
glavne šole slovenski, nemški pa samo učni predmet v tretjem
in četrtem razredu. Ko bi se tedaj naše ljudske šole samo
iz tega vzroka ponemčiti morale, da bi potem tisti, ki se iz
njih pozneje na gimnazije in realke prestavljajo, laglje izha-
jali, moramo to omeniti, da je takih malo, in da so iz-
jemke in da samo zbog teh ne more naš kmečki stan na
kvari biti, ker je treba, da bodo naši otroci enkrat umni
kmetovalci, ne pa samo nemških kupecev mešetarji.

Z druge strani pa tudi tisti, ki iz ljudskih šol na gim-
nazije in realke prestaplajo, ne bodo nič trpeli, ako bo vi-
soka vlada našim pravičnim željam zadovoljila, in nam
slovenske gimnazije in realke podala, kajti potem
bo tudi nam Slovencem mogoče do više omike po skrajšani
poti priti.

Ako pa ljutomerska občina misli, da samo za nje voljo
mora tukaj nemška glavna šola biti, nam je tudi prav, ali
naj si jo potem sami izdržavajo; mi pa bomo znali s svo-
jimi prineski se bolje okoristiti.

Iz teh razlogov podpisani zastopniki k ljubomirski glavni šoli spadajočih občin prosimo:

Naj visoko c. kr. namestništvo zgoraj omenjeni odpis od 8. septembra 1868, števil. pr. sopet uniči, ali pa da to predstavko, kakor pritožbo visokemu ministerstvu znotrajnih zadev predloži, ktero mi ponižno prosimo, da rečeni odpis odstrani in na tukajšnji ljudski in glavni šoli slovenski jezik za učni jezik vpelje.

Slavno c. kr. okrajno glavarstvo pa prosimo, naj ta spis visokemu c. kr. namestništvu predloži.

V Ljubomeru 26. septembra 1868.

Ivan Novak, župan občine: Vogričevci.

Andrej Raib, župan občine: Pristava.

Anton Rotar, župan občine: Cezanjevci.

Marko Mavrič, župan občine: Stara cesta.

Andrej Polanič, župan občine: Rincetova graba.

Jernej Filipič, župan občine: Cven.

Juri Kšela, župan občine: Noršinci.

Vatroslav Mohorič, župan občine: Podgradje.

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca oktobra.

V hiši in dvoru. Mora se predivo omikati, mlatiti, sad sušiti, slab krompir in repa izbrati.

V hlevih. Po zločistem vremenu se mora v hlevu poklajati.

V vrtih in sadovnjakih. Sad se mora pobrati; drevorejnice se naj napravijo; sadovno drevje se mora okopati; posušena drevesa izkopati, žolto korenje, petersilija, selar itd. se naj pobere; zimski salata se mora posejati.

Ma polju in senokošah. Krompir in repa se mora pobrati, zelje posekati; sternašča se morajo podorati in jesenska setva končati. Na senokoše se naj napusti voda.

V vinogradih in hmeljnikih. Branje se začne, kolje se po branju mora izvleči in olopiti. Drogi v hmeljnikih se morajo pobrati in na kup zložiti, hmeljnik prekopati.

Pri ribnikih. Po hladnem vremenu se morajo ribe poloviti, prebrati in v posebne male ribnike spustiti.

Pri ulnjaku. Mora se skrbeti za to, da panji ne postanejo mokri in da so sploh dobro ovarovani.

Log in lov. Zrelo semenje se mora nabirati, listje grabiti in spraviti. Občen lov se začne.

Sadjereja.

Cepljenje v celi razcep.

Ta način cepljenja je naj starejši, ker so ga že Rimjani rabili in je bil dozda med kmeti naj bolj razširjen in naj več rabljen. To požlahtnjenje se zato ne more priporočati, ker se po njem drevo naj bolj rani in rana težko zaceli, postane tudi nekaj mrtvega lesa, kar je vzrok, da rade napadnejo dreva različna bolezn.

Požlahtnuje se na ta način z vekšino v pomladi prej ko začne sok po drevesu krožiti, vcepljava pa se tudi kesno v jeseni ali po zimi.

Pri tem požlahtnjenju mora drevo že na svojem mestu dobro vkorenjeno biti, zato mora že tamo najmanj jedno leto stati in mora biti najmanj za prst debelo.

Jabelka in hruške vcepljene rade rastejo, češnje in slive ne tako rade; breskve in marelice pa celo nerade rastejo. Zanj se zato naj rajše okulirajo.

Pripravljanje žlahtne vejice.

Žlahtna vejica se mora, kakor zagozda prirezati, rezaji morajo biti eden palec dolgi. Ona stran zagozde, kateri proti sredini divjaka stoji, ne sme biti debejša od one, ktera proti kraju stoji; če se samo jedna vejica vceplje je dobro če je ona stran proti sredini debla tudi malo drobnejša — ali samo celo malo. — Če se dve vejici vcepite, morate obe strani celo jednaki biti.

Na notrajni strani žlahtne vejice, t. j. na oni, ktera stoji proti sredini divjaka, se mora zvonajna črnkasta skorja varčno odluščiti, mora se vendar dobro paziti, da se notrajna zelena skorja ne rani.

Pripravljanje divjaka.

Divjak se mora na gladkem mestu z dobro žago odžagati; kar je na rezu resastega in vlaknatega, se mora z prav

ostrim nožem odrezati tako da je celi rez lep gladak in čist, ker žagani rezi ne zarastejo lahko.

Zdaj se posadi prav oster vrtnarski nož na sredino odrezanega debla in se s kladvom ali z žaginim brbtom po njem vdari, tako da se deбло ravno na sredini za jeden palec razkolje, ne sme se vendar dalje razklati, kakor je dolga zagozda na žlahtni vejici, da tako žlahtna vejica bolj trdo v razcepu tiči in se lažje prime.

Na to se odstrani nož in se v sredino razcepa vrine zagozda, da se tako laže vrinejo žlahtne vejice.

Kako se morajo žlahtne vejice v razcep vrinoti?

Pri vrvanju žlahtne vejice v razcep se mora na tanko na to paziti, da notrajna zelena skorja žlahtne vejice z zeleno skorjo divjaka na tanko skupaj dojde in da poprek odreza žlahtne vejice celo na tanko na divjaku sedita.

Čim bolj se na tanko obe zeleni skorji skupaj zložite tim gotovejše se cepljenje prime, čim debelejša je zatoraj divjakova skorja, tim bolj se mora žlahtna vejica notri pomakniti in tim bolj se mora paziti, da se obe zeleni skorji zjedinite.

Zagosa se po tem odstrani ali vendar prav pazljivo, da se pri tem delu ne rani žlahtna vejica ali spet odmekne.

Obveza.

Če ravno pri vcepljenju v celi razcep obveze, celo ne bi bilo potrebno, ker žlahtne vejice tako že močno v divjaku tičijo, se vendar ne bi smela nikdar celo opustiti; zatoraj se mora celi razcep z ličjem dobro oviti, zavezati in po tem z drevesnim voskom dobro zamazati, ali kar še je boljše, da se ovije z platnenimi traki, ki so s drevesnim voskom namažani. Zanj je zato boljše, ker se ni bati, da bi se razvezalo in ker platno kesneje popušča toliko, kolikor drevo raste.

Žagani rez divjaka se tudi mora z voskom zamazati in s platnom zavezati.

„Sub rosa.“ (Zgodovinska črtica.)

Če se komu kaj skrivnega razodene in se od njega zahteva, da tega nikomur ne pove, se reče, da mu je to „sub rosa“ (beri roza) povedano. Od kod ta prigovor? Ima zgodovinski koren. Blizu Altenburga benediktinskega samostana na gornjem Avstrijskem, je grad Rozenberg (nemšk. Rosenberg). V tem gradu se je zbiralo luteransko plemstvo za vladarja Ferdinanda II., katoliškega. Tukaj so razbrzdani velikaši, cesarjevi nasprotniki, svoje nevarne sklepe kovali, kako bi se luteranstvo naj bolj razširiti dalo. Strop nad zbornico je bil iz lesu umetno vložena tako napravljen, da je prelepo „rožo“ kazal. Kar se je v tej zbornici govorilo in sklepal, se ni smelo vsled zaprisege, kojo je vsak storil, dalje odkrivati. Od tod prigovor: to se mi je „sub rosa“ (roza) poverilo, kadar se hoče reči, da je stvar skrivna in se o njej dalje govoriti ne sme.

Politični ogled.

Iz štajarskega deželnega zbora.

V 19. seji dežel. zbora 29. sept. priporoča Tunnar svoj predlog, ki se glasi: Deželni zbor naj napravi še v tej sesiji postavbo, po kateri se naj spremenijo oni paragrafi srejskega in srejsko-volilnega reda in postavbe okrajnega zastopništva, po katerih se zgubi mandat in pravica voliti, in da se naj tako preneredijo, kakor je o tem rečeno z deželnim volilnim redu. Predlog se izroči odboru za srejske stvari. Waser poroča o prošnjah in sicer o nemških in slovenskih adresah in nasvetuje, da bi se slovenske adrese na mizo v prostovoljni pregled vsem poslancem položile. S tem vendar slovenski poslanci celo niso bili zadovoljni, ker večina teh adres odločno prosi, naj deželni zbor pri viši vladi pripomaga, da se dopolnijo želje in zahteve izrečene od slovenskih poslancev.

Gg. Herman in Vošnjak sta se prav krepko upirala predlogu in dokazala, da se po jasnih besedah adres to ne sme zgoditi. Dr. Vošnjak je po tem nasvetoval, „naj se vse adrese slovenskih trgov in občin, ktere zahtevajo vpekljavo slov. jezika v šolah in uradih in zjedinjeno Slovensko od deželnega zbora predložijo visoki vladi, da ona pozve želje in zahteve slovenskega naroda.“ — Ta predlog se ven-